

Verhalen en Legendes van West-Afrika

Anna Volkova

Zes verhalen uit het oude Afrika

van Dabomey, de Ouémé-rivier en de koninkrijken van het Westen

V O O R W O O R D
De Stemmen van de Oeroude Aarde

Sommige woorden reizen verder dan mensen ooit kunnen. Het zijn de woorden van de vertellers, die generaties lang over rivieren en grenzen trekken, gedragen door de stemmen van de ouden en opgevangen door de oren van de kinderen. Uit zulke woorden is dit boek ontstaan.

West-Afrika is een continent van verhalen. Lang voordat het schrift de geschiedenissen op papier vastlegde, leefden ze al in het geheugen van de volkeren. Ze werden van mond tot mond doorgegeven rond de vuren, onder de eeuwenoude baobabs, op het ritme van de trommels en in het gefluister van de rivieren. De griot, hoeder van het collectieve geheugen, was meer dan een verteller: hij was de levende ziel van zijn gemeenschap, de onzichtbare draad die de levenden verbond met hun voorouders.

De zes verhalen in deze bundel komen voort uit die duizenden jaren oude traditie. Ze stammen uit Benin en de koninkrijken die eraan voorafgingen – het koninkrijk van Dahomey, Abomey, de dorpen langs de Ouémé en de Mono. Elk verhaal draagt de diepste waarden van die beschavingen in zich: eerbied voor de voorouders, de wijsheid die in beproeving groeit, de kracht van het hart die sterker is dan die van de armen, en de broze schoonheid van de natuur die wij moeten beschermen.

Hier ontmoet de lezer Koffi, een jongen wiens ontwaakte nieuwsgierigheid hem laat spreken met bomen en geesten; Awa, een dapper meisje dat durft te vertrouwen op wat haar ogen zien terwijl anderen het ontkennen; een onverschrokken jager die oog in oog komt te staan met een luipaard die niet is wat hij lijkt; een wijze koning die ontdekt dat het masker van de macht soms de meest oprechte menselijkheid verbergt; en Kwamé, de man die nooit huilt en moet leren dat tranen geen zwakte zijn, maar een geschenk.

Deze figuren lijken op ons. Hun strijd is de onze. Hun overwinningen en twijfels spreken een universele taal, de taal van de mens die zijn plaats zoekt in een wereld die groter is dan hijzelf, een wereld vol mysteries en schoonheid. Door deze bladzijden ontvouwt zich een hele visie op het bestaan: een wereld waarin bomen een geheugen hebben, rivieren een ziel, dieren boodschappers van het goddelijke zijn, en de grens tussen levenden en geesten zo dun is als een nevelsluier bij zonsopgang. Een wereld waarin de natuur geen decor is, maar een gesprekspartner.

Of u deze verhalen nu hardop voorleest aan kinderen, of ze in de stilte van de avond alleen doorneemt, moge u ze diep in u laten doordringen. Misschien hoort u dan, zoals Koffi, iets wat u nooit eerder de tijd had gegeven om te beluisteren.

De bomen spreken. De rivieren zingen. De voorouders waken.

Het volstaat het hart te openen.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 : De Baobab die Weigerde te Sterven	8
Hoofdstuk 2 : De Schildpad en de Trom van de Voorouders	33
Hoofdstuk 3 : De Prinses van de Ouémé-rivier	47
Hoofdstuk 4 : De Jager en de Luipaard met Gouden Ogen	58
Hoofdstuk 5 : De Koning van Abomey en het Levende Masker	81
Hoofdstuk 6 : De Neushoornvogel die de Woorden van de Hemel Droeg	104

Hoofdstuk 1 : De Baobab die Weigerde te Sterven

Wanneer de zon opkwam boven de vlakten van Benin, streelde zij eerst altijd de kruin van de oudste baobab die men zich kon herinneren. Lang voordat de eerste huizen van het dorp werden gebouwd, nog voordat de grootouders van de oudsten het levenslicht hadden gezien, verhief deze reusachtige boom al zijn kolossale stam naar de hemel. Zijn dikke takken, die soms leken op wortels die zich naar de wolken uitstrekten, tekenden een silhouet dat iedereen van ver kon herkennen, zelfs wanneer de hitte de lucht boven de savanne deed trillen.

Het dorp Koussou leefde vredig rondom hem. De kinderen speelden in zijn schaduw tijdens de heetste uren van de dag, de oudsten kwamen er samen om verhalen te vertellen wanneer de avond viel, en reizigers die door het gebied trokken, bleven er altijd even staan om op adem te komen onder zijn weidse bladerdak.

Voor de bewoners was de baobab geen gewone boom. Hij was een buurman. Hij was een beschermer. Hij was het geheugen van het dorp.

Niemand herinnerde zich ooit een andere naam voor hem. De jongsten vroegen soms waarom men hem eenvoudigweg ‘de Grote Baobab’ noemde, maar de ouderen antwoordden dan altijd

met een raadselachtige glimlach: ‘Omdat hij nooit een andere naam nodig heeft gehad.’

Onder alle kinderen van Koussou bracht één jongen meer tijd door bij de oude boom dan wie ook. Hij heette Koffi. Hij was een jaar of tien, had ogen die altijd schitterden van nieuwsgierigheid en de vreemde gewoonte om vragen te stellen waarop niemand een antwoord leek te weten.

Hij wilde weten waarom sommige vogels alleen bij zonsopgang zongen. Waarom termieten paleizen bouwden hoger dan een mens. Waarom de maan reizigers soms leek te volgen. En vooral... waarom de Grote Baobab bijna leek te leven.

Elke ochtend, nog voordat hij zijn moeder hielp water halen, rende hij naar de voet van de groene reus. Hij legde zijn beide handen tegen de ruwe schors, sloot zijn ogen en bleef minutenlang stil staan.

Zijn kleine zusje Aminata lachte vaak als ze hem zo zag. ‘Denk je echt dat hij je antwoord geeft?’

Koffi opende dan een oog en keek geamuseerd. ‘Misschien antwoordt hij heel zacht... zo zacht dat niemand de tijd neemt om te luisteren.’

Aminata barstte in lachen uit. ‘Bomen praten niet!’ ‘Weet je dat zeker?’ ‘Natuurlijk!’ ‘Leg me dan eens

uit waarom de wind zijn takken altijd anders laat zingen dan die van de andere bomen.'

Het meisje bleef even sprakeloos. Daarna haalde ze haar schouders op. 'Dat is gewoon de wind.'

Koffi glimlachte. 'Misschien...'

Maar diep vanbinnen was hij er niet van overtuigd.

Enkele dagen later, toen de markt in volle gang was, bruiste het hele dorp van een vrolijke energie. Vrouwen kwamen terug van de velden met manden vol yam, maïs en glanzende tomaten. Verkopers riepen de voorbijgangers toe en prezen hun kleurige stoffen, geurige kruiden en vers geplukte vruchten. Geiten slopen tussen de kramen door terwijl kinderen joelend achter geschrokken kippen aan renden, onder luid gelach van de volwassenen.

Koffi hielp zijn vader enkele zakken gierst te dragen toen die plotseling stilhield. 'Kijk eens.'

De jongen keek op. Er was een oude man het dorp binnengekomen. Zijn huid droeg de sporen van een lange reis, zijn stok leek bijna even oud als hijzelf en aan zijn schouder hing een grote leren tas. Niemand kende hem.

Toch, zodra hij de Grote Baobab in het oog kreeg, nam hij langzaam zijn strohoed af. Daarna boog hij eerbiedig. Er viel een stilte om hem heen. Zelfs de gesprekken op de markt leken even te verstommen.

De vreemdeling bleef roerloos staan en mompelde enkele woorden die niemand duidelijk verstond. Koffi keek verwonderd toe. ‘Papa... waarom doet hij dat?’

Zijn vader antwoordde kalm: ‘Sommige reizigers kennen de oude gewoonten nog.’ ‘Welke gewoonten?’ ‘Die herinneren eraan dat bepaalde bomen meer mensen hebben zien geboren worden dan koningen zelf.’

De jongen bleef peinzend achter. De oude man hervatte zijn weg en vroeg eenvoudig waar hij de nacht kon doorbrengen. De dorpingen ontvingen hem gastvrij, zoals ze altijd deden met reizigers.

Die avond, na het eten, kwamen de oudsten vanzelf bijeen onder de Grote Baobab. De kinderen schaarden zich om hen heen, ongeduldig om een nieuw verhaal te horen. Ook de vreemdeling kwam erbij zitten.